

Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського

«Бо що наше життя? Як блиск на небі, як черешневий цвіт... нетривке й дочасне» – М. Коцюбинський

Доля відміряла йому небагато: 25 квітня 1913 року, на 49-му році життя, земний шлях письменника скінчився. Серцева хвороба міцно вп'яла свої пазури і забрала надію на життя. «Жити, я жити хочу!» Так говорив Михайло Михайлович, коли за вікном у садку розквітали квіти і сонце ласкаво заглядало в найбільшу з кімнат чернігівського будинку Михайла Коцюбинського, але його дні на цій землі вже закінчувалися.

На вулиці Сіверянській, 3 (а нині – вулиці Михайла Коцюбинського, 3) він оселився 1898 року та привіз сюди свою чималу родину – дружину Віру Устимівну (її дівоче прізвище – Дейша), синочка Юрка (1896 р. н.), матір Гликерію Максимівну та рідну меншу сестру Лідію Михайлівну. В Чернігові сім'я письменника збільшилася. В нього народилося ще трійко дітей: Оксана (1898), Ірина (1899), Роман (1901). Тож велика і дружна сім'я проживала в просторому будинку з великою верандою і садом, де так любив проводити час Михайло Коцюбинський.

У будинку в Чернігові промайнули 15 останніх років життя письменника. Ці роки найплідніші в його творчості. В цей час він написав найвідоміші твори, серед яких «Тіні забутих предків», «Цвіт яблуні», «Лялечка», «Fata morgana» та багато інших.

Коли Михайло та Віра Коцюбинські оселилися в Чернігові, то біля парадного входу до свого будинку посадили невеличку ялинку. Вона і досі росте на цьому подвір'ї, де тепер – Чернігівський літературно-меморіальний музей-заповідник Михайла Коцюбинського.

Щасливих батьків разом із дітьми ми можемо побачити ось на цьому фото, зробленому в меморіальному будинку.

Коцюбинський був центром своєї сім'ї, її душею.

В будинку і на території поруч

усе було облаштовано так, аби йому було комфортно.

Михайло Михайлович дуже любив своїх дітей. Із листів до дружини можна дізнатися, що він завжди турбувався їхнім здоров'ям та оцінками, коли був не вдома. Письменник намагався прищепити своїм дітям любов до книжки змалечку, написав для них кілька казок – «Про двох цапків», «Про двох кізочок», «Івасик та Тарасик», «Чого ж вони зраділи?» та ін.

З особливим трепетом у душі ставився Михайло Коцюбинський до природи, дуже цінував її красу. Ірина Коцюбинська, донька письменника, так писала у своїх спогадах про батька: «Він любив квіти, із захопленням вивчав їх, ботанічні знання у нього були досить великі. В садочку, що оточував наш будинок, яких тільки квітів не було: під вишнями біля веранди голубили цілі озера барвінку. Кущі спірею з тонкими гілочками, вкритими ніжним білим цвітом, нагадували вінок нареченої. Рожевий мигдаль напоював повітря солодким, гіркуватим запахом. Від ніжних пахоців каприфоліуму, що висів біля веранди, захоплювало дух. Червоні столітні маки горіли, як факели.

Алеї садка обсажені каштанами, липами, березами, кленами. Під парканом, уздовж всієї садиби, стоять тринадцять високих тополь.

Батько дуже любив садок і разом із матір'ю насаджував дерева і квіти».

Чернігівський будинок Михайла Коцюбинського був справжнім культурним куточком Чернігова. На літературних суботах (а спочатку їх називали «понеділками») тут було людно і гамірно. Сюди приходили молоді поети, прозаїки, художники і зачитували свої твори. Серед частих гостей літературних субот у будинку Коцюбинського були П. Тичина, А. Казка, М. Саєнко, С. Устименко, М. Жук та ін. До речі, ще в зовсім юному Павлові Тичині саме Михайло Коцюбинський зміг розгледіти великий талант. Молодь любила та поважала письменника.

Цікаво пише про ці творчі зустрічі Ірина Коцюбинська: «На «понеділках», які організовував батько, в нашому домі збирались художники, поети, молодь, яка із захопленням слухала оповідання, що читав батько. У вітальні, на письмовому столі батька, засвічувалася спиртова лампа з великим зеленим абажуром. Кутки кімнати заставлені пальмами, фі-

кусами, олеандрами, тонули в приємних. Великі шафи з книжками виблискували скляними дверима...

Світло теплим промінням падає на сквилюване обличчя батька.

Він читає свої твори і переживає кожне слово. Товариство, яке зібралось, слухає нові твори М. Коцюбинського, що ще готуються до друку. Згадую, як батько читає свої оповідання «Що записано в книгу життя» та пізніше – «Тіні забутих предків».

На «понеділках» часто бував молодий поет Павло Тичина, який тільки що починав свою літературну діяльність і до якого з особливою прихильністю ставився батько, даючи йому вказівки і поради...».

Часто спілкуючись із молоддю, Михайло Коцюбинський відчував, що його душа залишається молодою. Але хвороба не лишила надії на те, що життя буде довгим. Навіть лікування у найкращих тогочасних лікарів київської клініки не дало бажаного результату.

25 квітня 1913 року стало трагічним днем не тільки для родини Коцюбинських, а для всієї культурної громади міста і України. П. Березняк у спогадах «Вихователь молоді» пише: «Віддати останній уклін і провести в останню путь українського письменника прибули представники і з інших міст, а чернігівці в жалобі лавою сунули до Болдиної гори, де ховали М. М. Коцюбинського. Поліція заборонила виступи і промови, боячись мітингу. Але цей мовчазний похорон був і мітингом, і демонстрацією, які єднали погляди простих людей і інтелігенції навколо ідей, що проводив у житті і втрахав письменник».

Світла пам'ять про письменника Михайла Коцюбинського не згасне у серцях людей.

Марія КОРОБКО,
вчений секретар
музею-заповідника
М. М. Коцюбинського

Повідомляє
Національний заповідник
«Гетьманська столиця»

Берегти історичну пам'ять

Напередодні Дня пам'яток історії та культури відбувся вебінар за темою «Розвиток культурно-історичного туризму на прикладі виставкової та експозиційної діяльності Національного заповідника «Гетьманська столиця». Захід було організовано спільно з Уманським національним університетом.

З вітальним словом виступили: генеральна директорка Національного заповідника «Гетьманська столиця» Тетяна Кербут; кандидатка економічних наук, доцентка Уманського національного університету Олена Саковська.

Під час вебінару було виголошено низку доповідей

Наталія Дробязко заступниця завідувача відділу «Палац гетьмана Кирила Розумовського», презентувала виставковий проєкт Національного заповідника «Гетьманська столиця» у межах українсько-шведської співпраці.

Марина Траттнер, незалежна дослідниця зі Швеції, ознайомила із виставкою «Київське князівство XIV – XV століть. Український фактор в безпеці Європи» в Національному заповіднику «Киево-Печерська лавра».

Алла Батюк, історикня заповідника «Гетьманська столиця» та старша наукова співробітниця відділу «Дитинець» Національний заповідник «Чернігів стародавній», розповіла про успішну реалізацію виставкового проєкту «Доба Гетьманщини в постатях»;

Каріна Солдатова, завідувачка відділу археології нашого заповідника, окреслила діяльність музеїв заповідника в умовах сучасних викликів війни.

Наталія Сердюк, молодша наукова співробітниця відділу «Садиба Кочубеїв», розповіла про роль заповідника у збереженні пам'яті про загиблих у війні за Незалежність України.

Захід став важливою платформою для представлення результатів історичних досліджень, музейної діяльності та міжнародної співпраці.

Дякуємо за допомогу

Національний заповідник «Гетьманська столиця» отримав чергову допомогу.

Щиро дякуємо Міністерству закордонних справ Німеччини, громадській організації «Центр допомоги мистецтву України – Київ» та особисто її очільниці пані Ірині Нікіфоровій.

Для ефективної роботи у нелегкий час енергетичних викликів та для належного зберігання і транспортування музейних предметів ми отримали дуже необхідну зарядну станцію з акумулятором, ліхтарі, павербанки, захист від перенапруги, накопичувачі, інструменти, пакувальні матеріали.

До уваги відвідувачів

Музеї Заповідника працюють з 08:00 до 17:00 (наси до 16:30), без обідньої перерви. Понеділок – вихідний.

На вебсайті заповідника діє онлайн-сервіс продажу квитків та друкованої продукції <https://baturin-capital.gov.ua/>

Завжди раді зустрічати вас у гетьманській столиці України!

Додаткова інформація за телефонами: 067-5429705, 066-4917619.

Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній»

Всеукраїнський конкурс художніх робіт

В Чернігові презентували Всеукраїнський конкурс художніх робіт «Князь Чернігівський Мстислав Хоробрий: повернення». Захід відбувся 21 квітня у Спасо-Преображенському соборі за участі істориків, митців, представників влади та громадськості. Ініціатива присвячена 990-й річниці першої літописної згадки про Спас Чернігівський, фундатором якого є Мстислав Хоробрий.

Організатори конкурсу – Національна спілка художників України та Національний архітектурно-історичний заповідник «Чернігів стародавній» за підтримки меценатів. Триватиме він до 6 серпня 2026 року. Участь можуть взяти професійні художники та студенти профільних закладів освіти.

«Постать Мстислава Хороброго є важливою складовою історії та становлення нашої державності. Важливо, щоб історія Чернігова звучала не лише в наукових дослідженнях, а й у сучасному мистецтві, формуючи культурну ідентичність», зазначив заступник голови ОДА Іван Ващенко.

У межах заходу директорка заповідника «Чернігів стародавній» Наталія Реброва та голова Національної спілки художників України Костянтин Чернявський підписали угоду про співпрацю.

Детальні умови участі, Положення про конкурс та реєстраційна форма – на офіційному сайті заповідника.

Постать князя Мстислава Хороброго

На YouTube-каналі заповідника презентуємо авторське дослідження нашого історика Олега Васюти, присвячене постаті Мстислава Хороброго – першого чернігівського князя та однієї з ключових постатей становлення української державності доби Русі!

У лекції показаний Мстислав, син Володимира Великого, не лише як успішний правитель, а як людина своєї епохи.

Яким було його повсякденне життя? Яку освіту він міг отримати та скільки мов знати? Як міг виглядати князь і якіми були його особисті риси? Про все це – в лекції науковця.

Календар дат і подій

Чернігівська обласна універсальна наукова бібліотека імені Софії та Олександра Русових підготувала черговий щорічний календар по області: «Знаменні і пам'ятні дати Чернігівської області на 2026 рік». Укладачі: Л. В. Студьонова (відома краєзнавиця, торік пішла з життя), І. Я. Каганова, Ю. А. Супрун; відповідальні за випуск Ю. О. Соболев. Ось травнева частина календаря.

Травень

8 – В с. Янжулівка Семенівського (нині Новгород-Сіверського) р-ну народився Олексій Вячеславович Маслов (1976), журналіст, поет, культуролог. Автор збірки віршів «Неси зірку», низки мовознавчих, культурологічних, краєзнавчих статей.

10 – В Чернігові народилася Надія Миколаївна Галковська (1951), поетеса, педагог, лауреатка премії імені Б. Грінченка. Членкиня Національної спілки письменників України та Національної спідки краєзнавців України. Нагороджена орденом княгині Ольги.

14 – В с. Новий Биків Бобровицького (нині Ніжинського) р-ну народився Володимир Володимирович Павленко (1946), головний архітектор Чернігова (1983 – 1986), начальник управління містобудування та архітектури Чернігівської області (1986 – 2011), Народний архітектор України (2009), лауреат Державної премії України в галузі архітектури та премії імені М. Коцюбинського. Проживає у Чернігові.

17 – В Носівці народився Микола Антонович Ляшенко (1946 – 2012), фотохудожник і фотожурналіст, засновник і видавець «Бібліотеки українця». Лауреат літературної премії «Тріумф». Похований у Носівці.

24 – Народився Олександр Олександрович Богомолец (1881 – 1946), учений-патофізіолог, академік, організатор української науки. Засновник перших в Україні науково-дослідних закладів медичного профілю. Дитинство та юність пройшли у Ніжині (1888 – 1904 рр.).

25 – В Чернігові народився Микола Васильович Сукач, (1946), керівник Чернігівського академічного симфонічного оркестру «Філармонія», лауреат премії імені М. Коцюбинського, Заслужений діяч мистецтв України.

26 – 100 років (1926) з часу утворення Чернігівського академічного українського музично-драматичного театру ім. Т. Г. Шевченка.

Народився Анатолій Михайлович Солонко (1936 – 2015), письменник, журналіст, педагог. Дитячі та юнацькі роки пройшли у с. Іваничя Ічнянського (нині Прилуцького) р-ну. Останнім часом жив у Мені.

29 – В с. Старий Білоус Чернігівського р-ну народився Леонід Іванович Митькевич (1896 – 1972), вчитель математики, живописець-аматор. Репресований у справі так званої терористичної організації М. Зерова. Реабілітований у липні 1956 року. Жив у Чернігові.

31 – В с. Марківці Бобровицького (нині Ніжинського) р-ну народився Петро Петрович Кононенко (1931 – 2024), українознавець, літературознавець, доктор філологічних наук, професор, лауреат Міжнародної премії імені Й. Г. Гердера, премії імені Володимира Великого, Ярослава Мудрого, Івана Огієнка, Олександра Білецького та ін. Автор понад 30 монографій, підручників і посібників. Жив і працював у Києві.